

УДК 378:37.013:379.8

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ В ЗАКЛАДАХ ОЗДОРОВЛЕННЯ ТА ВІДПОЧИНКУ В ЛІТНІЙ ПЕРІОД У СВІТЛІ СУЧАСНИХ ЗАКОНОДАВЧИХ ДОКУМЕНТІВ

Філоненко О. С.

У статті проаналізовано законодавчі документи, які врегульовують організацію літнього відпочинку та оздоровлення дітей в Україні, з огляду на проблему підготовки майбутніх учителів до виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку.

Ключові слова: дитячий заклад оздоровлення та відпочинку, майбутні вчителі, підготовка, виховна робота.

В статье проанализированы законодательные документы, которыми регулируется организация летнего отдыха и оздоровления детей в Украине с точки зрения подготовки будущих учителей к воспитательной работе в детских учреждениях оздоровления и отдыха.

Ключевые слова: детское учреждение оздоровления и отдыха, будущие учителя, подготовка, воспитательная работа.

The article is an analysis of legislative documents which regulate the organization of summer holidays and health improvement of children in Ukraine considering the problem of preparing future teachers for work with children at health improving establishments and recreational facilities.

Key words: health improving establishment and recreational facility for children, future teachers, preparation, educational work.

Постановка проблеми. Зараз існує особлива проблема підготовки студентів для організації літнього відпочинку, оздоровлення, зайнятості дітей, підлітків і молоді. Це викликано тим, що простежується вилучення літньої практики з ряду обов'язкових практик у вищих педагогічних та класичних навчальних закладах України; існує недостатність психолого-педагогічних знань та вмінь у студентів для роботи з дітьми в умовах літніх канікул; відсутністю в студентів мотивації до роботи з дітьми влітку. У зв'язку з цим суттєвого практичного значення набуває питання підвищення якості підготовки майбутніх учителів до роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку.

Аналіз актуальних досліджень. Питанням підготовки студентів до літньої педагогічної практики в оздоровчих таборах присвячені праці багатьох сучасних дослідників. Так, зокрема, проблему підготовки майбутніх учителів до роботи з тимчасовими об'єднаннями вивчав Б. І. Ковбас, Л. А. Іванова досліджувала проблему підготовки педагогів-організаторів для дитячих оздоровчих закладів, предмет наукового дослідження А. Ф. Шевченка становить дидактична система формування в майбутніх педагогів готовності до діяльності в умовах тимчасового виховного середовища, С. І. Цуприк досліджувала педагогічні умови та методику підготовки студентів до роботи з дітьми в умовах табору, організаційно-педагогічні умови підвищення ефективності літньої педагогічної практики студентів у процесі професійної підготовки розглядала Г. М. Чернишова, підготовці студентів педагогічних вищих навчальних закладів до виховної роботи з дітьми у дитячих оздоровчих закладах у контексті вимог Болонського процесу присвячена робота Н. Я. Олійник.

Не залишається поза увагою науковців проблема нормативно-правового регулювання відпочинку та оздоровлення дітей і підлітків в Україні. Її досліджували М. О. Наказний, А. Г. Калініченко та ін.

Мета статті: проаналізувати висвітлення проблеми підготовки студентів до виховної діяльності в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку в період літніх канікул у законодавчих документах України.

Виклад основного матеріалу. Сучасний дитячий заклад оздоровлення та відпочинку – це нове явище в соціально-педагогічному середовищі. Для виховної

діяльності в таких закладах потрібні вожаті (вихователі), здатні на високому творчому рівні організувати дозвілля дітей у період літніх канікул. Велика кількість студентів – майбутніх учителів проходять педагогічну практику в дитячих оздоровчих таборах. Виконуючи функціональні обов'язки вожатого (вихователя), керівника дитячого колективу, студенти глибше проникають у суть педагогічної діяльності, адаптуються до ролі вихователя, відчують себе повноцінними педагогами. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 14 червня 2000 р. № 963 "Про затвердження переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників", посада вожатого входить до переліку посад педагогічних працівників [6].

За Типовими нормативами № 1254 у загоні кількістю 20–25 дітей віком від 6 до 10 років, 25–30 дітей віком від 10 років і старші має працювати двоє вихователів (вожатих). На кожні два-три загони встановлюється одна посада підмінного вихователя та одна посада помічника вихователя [4].

Концепцією педагогічної освіти визначається забезпечення формування вчителя, який здатний всебічно розвивати особистість дитини, зорієнтований на особистісний та професійний саморозвиток і готовий творчо працювати в закладах освіти різного типу.

Ми погоджуємося з думкою науковців М. В. Донченко, Л. А. Іванової, А. В. Лігостаєвої, Т. Ю. Осипової, С. І. Цуприк, Н. Є. Четвергової, А. Ф. Шевченка, О. П. Яковлевої та інших про те, що літня педагогічна практика в оздоровчих таборах – це необхідна й надзвичайно важлива ланка в практичній підготовці майбутніх учителів. Вона не лише завершує засвоєння студентами форм і методів виховної роботи з учнями, але й створює умови для ефективного вправлення у проведенні різноманітних видів виховної роботи. Це перші самостійні кроки в житті майбутнього вчителя. Вони вимагають мобілізації всіх отриманих у вищому педагогічному навчальному закладі психолого-педагогічних знань, особистої високої відповідальності та особливої добросовісності.

Організація практичної підготовки регламентується "Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України", затвердженим Наказом Міністерства освіти України від 8 квітня 1993 р. № 93 [5].

Широке залучення до виховної роботи в дитячих оздоровчих таборах студентів вищих педагогічних навчальних закладів за рахунок педагогічної практики на сучасному етапі визначається щорічними наказами Міністерства освіти і науки "Про організацію відпочинку, оздоровлення та дозвілля дітей під час літніх канікул".

Так, згідно з Наказом МОН України "Про організацію заходів з літнього оздоровлення та відпочинку дітей у 2013 році" від 12.04.2013 р. № 436 ректорам (директорам) вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації необхідно створювати для студентів, які проходять педагогічну практику в дитячих оздоровчих закладах, необхідні умови для дострокового проходження підсумкового семестрового контролю [3].

Зміцнення кадрового потенціалу та підвищення престижу праці вихователів (вожатих) у дитячих оздоровчих закладах визнано одним з основних завдань удосконалення організації літнього оздоровлення та відпочинку в Україні. Суттєвим чинником забезпечення підготовки кваліфікованих кадрів, враховуючи студентів вищих педагогічних навчальних закладів для роботи в дитячих оздоровчих таборах, стало формування законодавчої та нормативно-правової бази.

З цією метою ухвалено низку документів: Закон України "Про оздоровлення та відпочинок дітей" (2008 р.), "Типове положення про дитячий заклад оздоровлення та відпочинку" (2009 р.), "Державний соціальний стандарт оздоровлення та відпочинку дітей" (2009 р.), "Концепція Державної цільової соціальної програми оздоровлення та відпочинку дітей на 2011–2015 роки" (2010 р.) [1; 7; 8].

Так, зокрема, після ухвалення Закону "Про оздоровлення та відпочинок дітей" Україна вперше за часи незалежності проводить оздоровчу кампанію на підставі Закону. Він визначає основні повноваження органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, правові, фінансові і організаційні засади утворення і діяльності дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, права, обов'язки і відповідальність усіх учасників процесу. Крім того, одним з головних напрямів державної політики у сфері оздоровлення та відпочинку дітей є забезпечення підготовки кадрів для здійснення заходів з оздоровлення та відпочинку дітей. У статті 32 "Працівники дитячих закладів оздоровлення та відпочинку" пункт 3 зазначено, що "для роботи в дитячих

закладах оздоровлення та відпочинку в літній час та під час канікул можуть залучатися студенти педагогічних... навчальних закладів" [1].

"Типове положення про дитячий заклад оздоровлення та відпочинку" визначає організаційно-правові засади діяльності дитячого закладу; порядок прийому дітей до дитячого закладу; організацію оздоровчо-виховного процесу та процесу відпочинку, харчування та медичного обслуговування у дитячому закладі; управління та кадрове забезпечення; фінансово-господарську діяльність та матеріально-технічну базу дитячого закладу; державний контроль за діяльністю дитячих закладів; міжнародне співробітництво дитячого закладу [8].

Згідно "Типовим положенням про дитячий заклад оздоровлення та відпочинку" до роботи в дитячих оздоровчих закладах під час канікул можуть залучатися студенти педагогічних, медичних та інших навчальних закладів, які перед початком роботи повинні пройти спеціальну підготовку відповідно до порядку, встановленого Міністерством сім'ї, молоді та спорту України [8].

Серед чинників, що викликають низький рівень організації оздоровлення та відпочинку дітей, у "Концепції Державної цільової соціальної програми оздоровлення та відпочинку дітей на 2011–2015 роки" визначена недосконала система підготовки та підбору спеціалістів для роботи в закладах оздоровлення та відпочинку для дітей. Вирішення даної проблеми вбачається в удосконаленні механізму й підвищенні якості кадрового забезпечення закладів [7].

З метою якісної підготовки та проведення літньої оздоровчої кампанії у 2010 р. Міністерством освіти і науки були розроблені методичні рекомендації щодо організації оздоровлення дітей та проведення виховної роботи у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку. Методичні рекомендації адресовані керівникам навчальних та оздоровчих закладів. У них акцентується увага на вихованні особистості через залучення до різних видів діяльності: пізнавальної, трудової, ігрової, художньо-естетичної, фізкультурно-спортивної, екологічної та ін.

Наголошується на необхідності врахування особливостей виховної роботи у дитячому закладі оздоровлення та відпочинку, серед яких відірваність дітей від сім'ї та батьківського піклування; здійснення усіх видів виховної діяльності в тимчасових різновікових колективах, з різним соціальним досвідом дітей, умовами життя й виховання; побудова виховної роботи на принципах добровільної участі дітей у різних справах, у вільному виборі ними занять тощо.

Для творчого, інтелектуального, культурного та фізичного розвитку дітей у закладах оздоровлення та відпочинку важливим вважається організація роботи гуртків, студій, секцій та інші творчі об'єднання, спрямована на задоволення інтересів, індивідуальних потреб і запитів їх учасників.

Для організації дозвілєвої діяльності рекомендується проведення різнопланових заходів:

- тематичних культурно-виховних заходів;
- спортивних та туристичних змагань, подорожей, тематичних естафет, конкурсу бардівської пісні;
- конкурсів юних біологів, математиків, екологів, інтелектуальних естафет, інтерактивних ігор;
- випуск періодичних, стендових видань, роботу прес-центрів в рамках профілю зміни тощо [2].

У 2011 р. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту адресувало вищим навчальним закладам, які здійснюють підготовку педагогічних працівників лист № 1/9–241 від 04.04.2011 р., в якому відповідно до Закону України "Про оздоровлення та відпочинок дітей" та з метою організованого й успішного проведення літнього оздоровлення дітей рекомендувалося провести заходи щодо широкого залучення до проходження педагогічної практики в дитячих оздоровчих таборах студентів. Зверталася увага на необхідності оновлення навчально-методичних матеріалів з питань охорони праці, організації дозвілля та виховної роботи з дітьми в канікулярний період у дитячих оздоровчих закладах.

Висновки. Аналіз законодавчих документів в галузі оздоровлення та відпочинку дітей дає підстави стверджувати, що в них акцентується увага на покращенні підготовки педагогічних кадрів, визначається широке залучення студентів педагогічного профілю для організації та забезпечення виховної роботи з дітьми в період літніх канікул.

У процесі підготовки майбутніх учителів до літньої педагогічної практики можливе використання розроблених Міністерством освіти і науки методичних рекомендацій щодо організації оздоровлення дітей та проведення виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення і відпочинку.

Вважаємо за необхідність розробку нормативно-правових актів, методичних рекомендацій МОН України, спрямованих на підготовку студентів вищих навчальних закладів до виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення і відпочинку, якими б визначалися кількість годин та зміст спеціальної теоретичної підготовки до роботи в дитячому оздоровчому таборі, тривалість літньої педагогічної практики, вимоги до такого роду підготовки. Потребує рекомендацій організація та проведення оглядів-конкурсів між вищими навчальними закладами України на кращу підготовку студентів до літньої виховної практики в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку.

Література

1. Про оздоровлення та відпочинок дітей: Закон України від 4 вересня 2008 року № 375–VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=375-17>. – Назва з екрана.
2. Про методичні рекомендації щодо організації оздоровлення дітей та проведення виховної роботи у дитячих закладах оздоровлення і відпочинку: Лист МОН від 01.06.10 року № 1/9–384 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/1024->. – Назва з екрана.
3. Про організацію заходів з літнього оздоровлення та відпочинку дітей у 2013 році: Наказ МОН України від 12.04.2013 року № 436 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/ua/activity/healthcampaign_2012/. – Назва з екрана.
4. Про затвердження Типових штатних нормативів дитячих закладів оздоровлення та відпочинку : Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 16 квітня 2009 року № 1254 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0396-09>. – Назва з екрана.
5. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України: затверджене Наказом Міністерства освіти України від 8 квітня 1993 року № 93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93>. – Назва з екрана.
6. Про затвердження переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників : від 14 червня 2000 року № 963 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/963-2000-p>. – Назва з екрана.
7. Концепції Державної цільової соціальної програми оздоровлення та відпочинку дітей на 2011–2015 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України Про схвалення від 3 листопада 2010 року № 2056–р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.yurist-online.com/laws/29111/>. – Назва з екрана.
8. Типове положення про дитячий заклад оздоровлення та відпочинку : затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 28 квітня 2009 року № 422 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=422-2009-%EF>. – Назва з екрана.